

Stanje zubi i protetskih nadomjestaka u grupi gerijatrijskih pacijenata

The State of Teeth and Prosthetic Appliances in a Group of Geriatric Patients

Adnan Čatović,
Ivo Baučić i
Dragutin Komar

Zavod za fiksnu protetiku
Stomatološkog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

Na uzorku od 350 gerijatrijskih pacijenata u dobi od 65 do 94 godine provedeno je epidemiološko istraživanje sa svrhom utvrđivanja stanja zubi i protetskih nadomjestaka.

Istraživanjem je utvrđeno općenito slabo stanje zubi i protetskih nadomjestaka. Od ukupnog broja pregledanih (350), potpuno bezubo bilo je 75% osoba. Od 264 bezube osobe 50% nije nosilo ni jednu protezu, a 60% protetskih nadomjestaka ocijenjeno je nezadovoljavajućim, te zahtijeva reparaturu ili zamjenu novim nadomjestkom. Konzervativnu, oralnu kiruršku intervenciju, kao i protetsku rehabilitaciju, trebalo je provesti u 85% pregledanih. Preventivnim mjerama u edukaciji sestara o načinima i kontroli provođenja redovite higijene ovakvih bolesnika, kao i uključenjem stomatologa u gerijatrijski liječnički tim, smatramo da bi se obavljala kvalitetnija stomatološka zaštita tih pacijenata i ublažile njihove tegobe vezane uz usnu šupljinu.

Ključne riječi: epidemiologija, gerontostomatologija, zubni status, protetski status.

Acta Stomatologica Croatica
1992; 26: 41-45

PRETHODNO
PRIOPĆENJE

Primljeno: 14. svibnja 1991.

Uvod

Demografski profil svjetskih naroda mijenja se uz povećanje postotka osoba koje pripadaju najstarijim dobnim skupinama (65 godina i iznad), što je i povod sve brojnijim radovima u području gerontologije i gerijatrije u stomatologiji (1-4).

Starci u budućnosti bit će oni koji prežive iz mlade generacije, pa se sada u nekim sredinama, primjerice u Sjedinjenim Američkim Državama, zbog visoko razvijene preventive i gerontostomatologije uočava smanjenje bezubih osoba i u podmakloj životnoj dobi (5).

Produženje životnog vijeka i očuvanje zubi pravovremenim liječenjem utječe na to da i u našoj populaciji sve više pacijenata i u najstarijoj životnoj dobi traži stomatološku zaštitu. Gubitak zubi i njihova nadoknada jedan je od osnovnih stomatoloških problema vezanih uz pacijente spomenute dobi (6).

To se može vidjeti i iz podataka Gerontološkog centra Zavoda za zaštitu zdravlja grada Zagreba o korištenju medicinskih pomagala osoba u dobi od 65 do 94 godine. Od pomagala kojima se te dobne skupine koriste: naočale, aparati za sluh, štapovi, štace, ortopedske klupice i kolica, te ortopedske proteze, stomatološki

Bezubih ispitanika u obje spolne skupine bilo je 264 (75%) od čega je 51% bilo bez ijedne proteze, a jedna trećina s obje totalne proteze (tablica 2).

Broj ozubljenih osoba u obje spolne skupine iznosio je 86, s brojčano više zastupljenih žena.

Tablica 2. Protetski status bezubih ispitanika

Table 2. Prosthetic status of the edentulous sample

	Muškarci		Žene		Ukupno	
	N	%	N	%	N	%
Totalne proteze	29	11	63	26	92	35
Gornje totalne proteze	9	3	29	11	38	14
Bez proteza	96	36	38	14	134	51
					264	100

Od 423 pregledana zuba u muškaraca i žena koji su bili parcijalno ozubljeni, polovina je bila karijesna (213), s tipičnim lokalizacijama karijesa za tu populaciju na zubnom vratu. Krunice i mostovi četiri puta su učestaliji prema našem nalazu u žena (tablica 3). Zbog velikog gubitka zubi u ovoj skupini krunice su bile tri puta češće zastupljene u nalazu u odnosu na mostove.

Tablica 3. Fiksnoprotetski i konzervativni status ozubljenih ispitanika (N = 86; 423 zuba)

Table 3. Prosthetic and conservative status of the dentate sample (N = 86; 423 teeth)

	Žene (N = 65) 325 zuba	Muškarci (N = 21) 98 zuba	Ukupno (N = 86) 423 zuba
Netaknuti zubi	82	11	93
Karijesni zubi	150	63	213
Korijeni	93	24	117
Krunice	44	9	53
Mostovi	12	4	16

Stanje protetskih nadomjestaka prikazano je u tablici 4, iz koje je uočljivo da je u žena svega 27% nadomjestaka u ispravnom stanju, a u muškaraca je taj postotak približno jednak i iznosi 25%, iako je ukupni broj pronađenih nadomjestaka nešto manji nego u žena.

Protetskom terapijom obuhvaćen je 201 pacijent ili 57% cjelokupnog uzorka.

Tablica 4. Stanje protetskih nadomjestaka

Table 4. State of the prosthetic appliances

	Žene		Muškarci	
	N	%	N	%
Dobro stanje	31	27	22	25
Loše stanje i služe funkciji	63	56	56	63
Loše stanje i ne služe funkciji	15	13	4	5
Patološke promjene uzrokovane lošim stanjem	4	4	6	7
	113	100	88	100

Rasprava

Rezultati provedenog istraživanja stanja zubi i protetskih nadomjestaka u grupi od 350 gerijatrijskih pacijenata potvrdili su našu pretpostavku o slaboj konzervativno-protetskoj saniranosti ove skupine.

Stomatološka obrada trebala bi stoga imati važno mjesto u općoj i totalnoj rehabilitaciji starijih osoba, što bi svakako utjecalo na poboljšanje kvalitete života gerijatrijskih pacijenata. To se posebice odnosi na dio terapije kojim se nastoje očuvati i uspostaviti normalni odnosi u stomatognatom sustavu, čime se omogućuje udobnije i kvalitetnije žvakanje, što je uvjet za bolju prehranu.

Uspoređujući istraživanja Grabowskog i Bertrama (8) na danskom uzorku postotak bezubih ispitanika veći je u našoj skupini za 7%, dok je postotak osoba s obje proteze veći od našeg 32%. Slična istraživanja na populaciji Edinburga proveli su Manderson i Ettinger (9), na čijem uzorku je veći broj bezubih pacijenata (91%), ali je opskrbljenost protezama nešto manja nego u danskih istraživača i iznosi 22% više nego u našem uzorku.

Istraživanja o rasprostranjenosti bezubosti u starijih osoba (65 godina i više) na populaciji Izraela vršili su Mann i suradnici (10) i Mersel i suradnici (11) dobivši rezultate od 60% i 54% bezubih osoba, što je 15–21% manje od vrijednosti naših rezultata.

Naši rezultati o ispravnosti nadomjestaka podudaraju se sa spomenutim rezultatima istraživanja Mendersona i Ettingera (9), koji navode da je u njihovu uzorku 73% nadomjestaka potrebno zamijeniti novim.

Najnovija istraživanja Liedberga i suradnika (12) o stanju zuba, bezubim prostorima i protetskim nadomjescima u grupi od 483 muškarca

starosne dobi od 68 godina pokazala su da je mostovima opskrbljeno 29% osoba, što je 10% više od pronađenog na našem muškom uzorku (19%).

Iako se ova skupina starih bolesnih osoba smatra visoko rizičnom za stomatološke zahvate, posebice uzmemo li u obzir višestruke čimbenike kao što su: utjecaj procesa starenja na stanje stomatognatog sustava, manifestacije sistemskih i općih kroničnih bolesti u ustima, te česta mentalna hendikepiranost, mišljenja smo da se takvim osobama treba i mora pomoći u granicama njihovih fizičkih i psihičkih mogućnosti da izdrže kompletnu ili palijativnu terapiju, što je stvar procjene gerijatrijskog liječničkog tima.

Povećanom kontrolom i pozornošću, te edukacijom sestara o pravilnom održavanju oralne higijene, kao i uključenjem stomatologa u gerijatrijske liječničke timove omogućila bi se kvalitetnija stomatološka zaštita ovih pacijenata i ublažile tegobe vezane uz područje usne šupljine.

Zaključci

Glede dobivenih rezultata i provedene rasprave moguće je izvesti slijedeće zaključke:

1. Pregledom grupe gerijatrijskih pacijenata utvrđeno je općenito slabo stanje zubi i protetskih nadomjestaka.

2. Od ukupnog broja pregledanih osoba 75% je bilo potpuno bezubo.

3. Od 264 bezube osobe 50% nije nosilo ni jednu protezu, a 60% protetskih nadomjestaka ocijenjeno je nezadovoljavajuće te zahtijeva reparaturu ili zamjenu novim nadomjestkom.

4. U uzorku od 423 pregledana zuba pronađene su svega 53 krunice u oba spola, s napomenom da su krunice bile 3 puta češće zastupljene od mostova.

5. Konzervativnu i oralnu kiruršku terapiju, kao i protetsku rehabilitaciju, trebalo je provesti u 85% pregledanih.

6. Preventivnim mjerama, uključenjem sestara u edukaciju o pravilnoj i redovnoj higijeni usta pacijenata, kao i uključenjem stomatologa u gerijatrijski liječnički tim, omogućila bi se kvalitetnija stomatološka zaštita tih pacijenata i ublažile tegobe vezane uz usnu šupljinu.

THE STATE OF TEETH AND PROSTHETIC APPLIANCES IN A GROUP OF GERIATRIC PATIENTS

Summary

In a group of 350 geriatric patients aged 65–94 years, an epidemiologic study was carried out to assess the state of teeth and prosthetic appliances. Poor general state of teeth and prosthetic appliances was observed. From the total number of 350 patients examined, 75% were completely toothless. Among 264 toothless patients, 50% did not wear prostheses, whereas 60% of prosthetic appliances were assessed as unsatisfactory, requiring repair or replacement with a new one. Conservative treatment, oral surgical intervention and prosthetic rehabilitation were required in 85% of the subjects examined. According to our opinion, better dental care for these patients and alleviation of their discomforts related to oral

Adresa za korespondenciju:
Address for correspondence:

Doc. dr. Adnan Čatović
Zavod za fiksnu protetiku
Stomatološki fakultet
Gundulićeva 5
41000 Zagreb
Hrvatska

cavity might be achieved by inclusion of preventive measures concerning the ways and control of regular oral hygiene in these patients into nurse education, and inclusion of dental medical doctors in the geriatric medical teams.

Key words: *epidemiology, gerodontology, dental state, prosthetic state*

Literatura

1. KAIL B, SILVER M. Dental demands of elderly people living at home in Hertfordshire. *Brit Dent J* 1984; 157:94-97.
2. OSTERBERG T, MELLSTROM D, SUNDH V. Dental health and functional ageing. A study of 70-year-old people. *Community Dent Oral Epidemiol* 1990; 18:131-8.
3. ANGELILLO I, SAGLIOCCO G, HENDRICKS S, VILLARI P. Tooth loss and dental caries in institutionalized elderly in Italy. *Community Dent Oral Epidemiol* 1990; 18:216-8.
4. DOLAN T, COREY C, FREEMAN H. Older Americans access to oral health care, *J Dent Educ* 1988; 11:637-42.
5. WEINTRAUB J, BURT B. Oral health status in the United States: tooth loss and edentulism. *J Dent Educ* 1985; 49:368-76.
6. ČATOVIĆ A, KRALJEVIĆ K. Bolesti usta i zubi u starijoj dobi. U. Đuraković i sur. *Medicina starije dobi*. Zagreb, Naprijed, 1990:127.
7. Analiza korištenja zdravstvene zaštite starijih osoba u djelatnosti primarne zdravstvene zaštite u gradu Zagrebu, Zavod za zaštitu zdravlja grada Zagreba OOUR Socijalna medicina Gerontološki centar, Zagreb, 1988.
8. GRABOWSKI M, BETRAM J. Oral health status and need dental treatment in the elderly Danish population. *Community Dent Oral Epidemiol* 1985; 3:108-114.
9. MANDERSON R, ETTINGEN R. Dental status of the institutionalized elderly population of Edinburgh. *Community Dent Oral Epidemiol* 1975; 3:100-107.
10. MANN J, MERSEL A, GABAI E. Dental status and dental needs of an elderly population in Israel. *Community Dent Oral Epidemiol* 1985; 13:156-8.
11. MERSEL A, ANQUISE JZ, SHEM-TOV A. Prosthetic needs and demands for services of a group of elderly people in Israel. *Community Dent Oral Epidemiol* 1984; 12:315-8.
12. LIEBERG B, NORLÉN P, ÖWALL B. Teeth, tooth spaces and prosthetic appliances in elderly men in Malmö, Sweden. *Community Dent Oral Epidemiol* 1991; 19:164-8.